

Samisk sjukepleierterminologi

Trond Trosterud

Utgangspunkt

- Sjukepleieutdanning i Kautokeino, på nordsamisk
  - Mål: få ordforrådet i bruk på utdanninga på samisk
- Andre relevante kjelder og arbeidsområde:
  - Internasjonal sjukepleiterminologi på samisk? (SNOMED)
    - Dei i helsedirektoratet som arbeider med dette er positiv til å ta samisk med i dette arbeidet (relevant m.a. for automatisk generering av pleieplanar)
  - Allmenn finsk ontologi (33000 termar, 21600 av dei på samisk,
    - Kategorien "Socialpolitik. Samhällspolitik. Socialskydd. Hälssovård. Boende" har 830 termar på nordsamisk (og finsk, svensk, engelsk)

Arbeidet

- I prosjektet:
  - Trond Trosterud (språkteknologi, terminologi)
  - Kirsti Kuosa (finsk, frå starten fram til i vår)
  - Raisa Similä (samisk, ca. eitt og eit halvt)
  - Elle Aikio (samisk, no i haust)
- Ei samling med samiske sjukepleiarar, på Jergul fjellstove (Grete Mehus)

Arbeidsmåte

- Digitalisere pensumlitteraturen på sjukepleieutdanninga
  - Grunnbok i sykepleie (2071 ord)
  - Klinisk sykepleie (1389 ord)
  - Geriatrisk sykepleie (1782 ord)
  - Digitalisere eksisterande pensumbøker og ta ut orda i desse bøkene som ikkje finst i eksisterande ordbøker (norsk-nordsamisk og norsk-finsk)
- Digitalisere eksisterande ordbøker
- Samordne ord frå dette arbeidet med eksisterande termar i samisk termwiki

Status

- Til finsk

- Alle orda i materialet er omsett til finsk og publisert i *norsk-finsk ordbok*
- <https://gtweb.uit.no/webdict/nob-fin>, skriv t.d. *liv, pleie*, el.l.
- (vi har også andre ordboksgrensesnitt og er i ferd med å utvikle fleire)

- Til samisk

- 50 % av materialet i Grunnbok er omsett til samisk
- 15 % er omsett av norske samiske sjukepleiarar
  - Dette materialet er ikkje publisert (vi må vurdere tradisjonane i Noreg og Finland opp i mot kvarandre)

pleie subst. → hoitaminen...hoito	
pleie verb → hoitaa	
pleie verb → vaalia	
pleieassistent subst. → hoitoapulainen	
pleiekultur subst. → hoitokulttuuri	
pleielidelse subst. → hoitokärsimys	
pleimedjhjelper subst. → hoitoapulainen	
pleiemiddel subst. → hoitoaine	
pleieoppgabe subst. → hoitotoimi, hoitotyön tehtävä	
pleiepersonale subst. → hoitohenkilökunta	
pleieplan subst. → hoitotyön suunnitelma	
pleier subst. → hoitaja	
pleiesituasjon subst. → hoitolanne	
pleietrengende subst. → hoivaa tarvitseva	
pleie subst. → dikšu	
pleie verb → 1. (om materialer) lávet 2. (om mennesker) dikšut	
pleiedatter subst. → biebmonieida	
pleiefar subst. → biebmoáhči	
pleiehjem subst. → dikšunruoktu	
pleiemor subst. → biebmoeadni	dikšunávnna
pleier subst. → dikšu	dikšunveahkki
pleiesønn subst. → biebmobárdni	dikšunbargoveahka
pleiemiddel	dikšunkultuvra
pleieassistent	dikšungillámúš
pleimedjhjelper	dikšundilli
pleiepersonale	dikšunbarggu plána

Døme på dilemma

aivohalvauspotilas aivoverenkiertohäiriö

stoffskifte	sykdom	ávnnasmolsašuvvandávda	ávnnasmolsašuvvanbuozalmasuohota	aineenvaihduntasairaus
demens	sykdom	demeansabuohcu	muitubuohcu	dementiasairaus
muskels	sykdom	deahkkebuohcu	deahkkedávda	lihassairaus
pest	sykdom	rohttudávda	Čáhppešjápmudávda	ruttotauti
sykdomsbehandling		buozu dikšun	buozalmasuoda dikšun	sairauden hoito
sykdomserfaring		buozu vásáhus	buozalmasuoda vásáhus	sairauden kokemus
sykdomsforløp		buozu johtu	dávddajohtu	sairauden kulku
sykdomsutvikling		buozu johtu	buozalmasuoda ovdáneapmi	sairauden kulku
sykdomsbegrep		buozu definišuvdna	buohcuvuoda doaba	sairauden määritelmä
sykdomsårsak		buozu sivva	buohcuvuoda sivvan	sairauden syy taudin syy
sykdomsfølelse		buozu dovdu	buozalmasuodadovdu	sairauden tunne
sykdomsforståelse		buozu áddejupmi	buozalmasuoda áddejupmi	buozalmasuoda ipmárdus sairauden ymmärrys
sykdomsepisode		buohcanáigi	buohcanáigi	sairausjakso
galle	sykdom	sáhppegeadgidávda	sáhppegeadgedávda	sappikivitauti

Råd til instituttet

- Eg vil rá dokker til å halde fram med dette arbeidet
  - Vi bør involvere samiske sjukepleiarar i referansegrupper
  - Vi bør følgje opp arbeidet ovafor Helsedirektoratet for å sikre at samisk er med i det terminologiske arbeidet
- Eg vil kome med ei personleg historie

Ei forprøvebok?

- Forprøva i fonetikk og språkvitskap:
  - Alle språkstudentar må (måtte?) lese eit innføringskurs i språkvitskap
  - Målet var å gje oss eit fagleg grunnlag (kva er grammatikk, kva er artikulasjonsorgan, ...)
  - I verkelegheita var dette eit studium som gav oss studentane eit norsk fagspråk for å snakke om grammatikk (om fonetikk, fonologi, morfologi, syntaks, semantikk, pragmatikk, intonasjon, ...) som t.d. nederlandske studentar ikkje har
- Etter mitt syn bør dokker skrive ei slik innføringsbok om dei sentrale emna i sjukepleiefaget, ca. 200 sider, på samisk, for å etablere ein samisk terminologi og eit samisk fagspråk